

KYRKOR

i Karlstads stift
Del II

Inventerade **2002-2005**
Kil, Kristinehamn, Munkfors, Storfors,
Sunne, Säffle, Torsby, Årjäng, Degerfors
och Karlskogas kommuner

Svenska kyrkan
KARLSTADS STIFT

VÄRMLANDS MUSEUM
www.varmlandsmuseum.se

Utgiven av

Värmlands Museum och Karlstads stift

ISBN 91-85 224-72-3

ISSN 0284-3722

Värmlands Museums skriftserie nr. 33

Värmlands Museum

Sandgrundsudden, Karlstad

054 - 14 31 00

www.varmlandsmuseum.se

Inventerare/författare

Maria Linder, Lena Thor, Erika Hedenskog, Värmlands Museum (del I-II)

Lars Bergström, Västra Götalandsregionen, Västarvet (del III)

Foto

Värmlands Museum (del I-II), Västra Götalandsregionen, Västarvet (del III)

Redaktör

Maud Forsberg, Värmlands Museum

Bearbetning av text:

Maud Forsberg, Carina Johansson, Mattias Libeck, Värmlands Museum

Formgivning/layout

Anne-Marie Haakana, Värmlands Museum

Omslagsbild

Chamotterelief av konstnären Otte Sköld.

Detalj från ljuset kapell i Kristinehamn.

FÖRORD

Som smycken ligger de Värmländska och Dalsländska kyrkorna utspridda i landskapet. De har genom århundradena givit identitet åt land och stad, de är bärare av en bygds kollektiva historia, de vittnar om tron på Guds närvaro överallt. Varje epok har lämnat kvar sin tids kulturlager. De äldsta spåren i de nuvarande kyrkobyggnaderna går tillbaka till 1100-talet. Men vi vet att det finns traditioner om kyrkor och kapell dessförinnan. Kyrkorummet har varit ett av de främsta redskapen för människors livstydning. Nästan varje människa i vårt land har en personlig relation till den mycket speciella byggnad som en kyrka är.

Genom statens kyrkoantikvariska ersättning har det blivit möjligt att på ett sakkunnigt sätt inventera och karakterisera landets alla kyrkomiljöer. I Karlstads stift - landskapen Värmland och Dalsland - gjordes detta under åren 2002-2005 av Värmlands Museum och Regionmuseum Västra Götaland (numera en del av Västarvet) på uppdrag av Karlstads stift. Resultatet finns tillgängligt på Riksantikvarieämbetets hemsida på Internet och är ett ovärderligt hjälpmedel för dem som har kyrkorummet som sin arbetsplats och för dem som arbetar med förnyelse av gudstjänstliv och kyrkorum.

Det har bedömts som angeläget att materialet också finns sammanfattat i tryckt form så att det blir lättare att ta del av samt ger möjlighet till regional överblick. Därför föreligger nu denna sammanfattning i tre delar (två för Värmland och en för Dalsland) i förhoppning om att den skall vara en kunskapskälla samt till hjälp och vägledning i församlingsarbetet och i vården av kyrkorna.

Ett varmt tack riktas till Värmlands Museum och Regionmuseum Västra Götaland för ett passionerat arbete med inventeringen och karakteriseringen av stiftets kyrkor.

Inge Bredin
Stiftskaplan i Karlstads stift

LUNDSBERGS KYRKA Storfors kommun

BESKRIVNING OCH HISTORIK

Kyrkomiljön

Lungsunds socken utgörs av spridda strandbygder kring sjön Stor-Lungen och flera sjöar i Letälvens vattensystem, omgivna av kuperad skogsmark. Som många andra socknar i bergslagsområdet koloniserades bygden under medeltiden till följd av bergsbruket. Den första gård som finns upptagen i skattelängden är Lungundet från 1580. Flera gårdar tillkom senare, men 1640-talet var en särskilt expansiv period då ett 40-tal gårdar tillkom. Ett stångjärnsbruk anlades 1624 i Ackkärr och 1629 i Matlängen. Något senare anlades en hytta i Kungsskogen. Det största bruket i socknen var Bjurbäcken. I socknen finns ännu några hytt- och hammarruiner bevarade.

Lundsberg är beläget ca två kilometer söder om Lungunds kyrkby vid sydspetsen av Hållsjön. Ca 1 mil söderut ligger Nässundet som tidigare var närmaste järnvägsstation på banan mellan Kristinehamn och Mora. Matlängens stångjärnsbruk, som var beläget vid Hållsjöns utlopp, förvärvades år 1719 av Olof Lundstedt och platsen fick därefter namnet Lundsberg. Bruket lades ned 1861 och kvar från bruksepoken finns herrgården från 1700-talets mitt.

Några decennier efter järnbrukets nedläggning grundade grosshandlaren William Olsson en internatskola efter engelsk förebild strax intill bruksområdet. Från starten 1896 har internatskolan successivt byggts ut och består idag främst av skola, kyrka, lärarbostäder, gymnastikhus, observatorium, båthus, bastu, centralkök samt Lundsbergs herrgårdsbyggnader som har funktion av elevhem. De mest framträdande byggnaderna är Erik Lallerstedts nationalromantiska skolbyggnad från 1906 och den intilliggande kyrkan av Bror Almquists som uppfördes 1930.

Kyrkoanläggningen

Kyrkotomten utgörs i söder och öster av mindre partier med gräsade ytor. I norr breder den grusade skolgården ut sig. Söder om kyrkan ligger en modern idrotts-hall och längre bort flera elevhem. Kyrkobyggnaden är uppförd på en höjd söder om skolbyggnaden. Kyrkan är sammanbyggd med skolan genom en förbindelsegång.

Kyrkan, som är murad i tegel, består av rektangulärt långhus med ett avsmalnande kor i öster och ett sidoställt torn på korets nordsida samt en utbyggnad av långhuset mot norr som bl a inrymmer orgelläktare. Kyrkan har

hög gråstenssockel, ljust putsade fasader och branta, tegeltäckta sadeltak. Takfot och vindskivor är brunmålad. Långhusets väggar artikuleras av putsade strävpelare som på ovasidan är belagda med svart Grythytteskiffer. Långväggarna har symmetriskt placerade rundbågeformade fönster. Ytterbågarna som är målade i en ljusbrun kulör är försedda med träspröjs och klart glas. Vid trapphus, torn, sakristia etc har fönstren en mer asymmetrisk och funktionellt styrd placering. Tornet är försett med bruna välvda tornluckor, har dekorativa ankarjärn vid hörnen samt en kopparklädd tornspira som kröns av latinskt metallkors. Även långhusets gavlar är vid taknocken markerade med latinska kors i metall. På orgelutbyggnadens gavel mot norr sitter ett ankarjärn i form av årtalet 1930. I kyrkans torn finns två klockor; den mindre bär inskriptionen "Framåt vår hoppfyllda längtan går" och på den större klockan står "Ungdomen kristnad är Sveriges vår, Sveriges framtid och hälsa". Entrén från skolgården till kyrkans källarplan är markerad med ett skärmtak som bärs upp av en kraftig granitpelare. Förbindelsegången mellan skolan och kyrkan är en låg länga med sadeltak. Denna ingång är markerad med en mindre frontespis krönt av ett latinskt träkors. Porten är utförd i brunbetsad ek med påspikade romber av trä. Över ytterdörren syns en skulpterad lunett med symbolerna Alfa och Omega, vilket skall tydas som "Kristus är den förste och den siste". I anslutande murverk finns detaljer i granit. Till sammans med dörrens detaljer bildas formen av ett latinskt kors.

Kyrkorummet är enskeppigt med ett rektangulärt långhus och ett förhöjt och avsmalnande kor i öster som avskiljs från långhuset av en triumfbågeöppning. I långhuset är trätaket tunnvalvt medan ett tredingstak pryder det rakt avslutade koret. I norr ryms en tillbyggd orgelläktare och i väster en bakre läktare. Sakristian återfinns under koret och kan nås via en trappa från predikstolen eller från en dörr vid orgelläktaren. Ett avskilt trapphus förbinder läktaren med kyrkorummet och förbindelsegången mellan kyrkan och skolbyggnaden. I källaren ryms främst vestibul, minneshall och sakristia.

Kyrkorummets mittgång och kor är belagt med svart skiffer medan golvet inom bänkkvarteren består av såpskurat furugolv. Kortrappan med fyra steg från långhus till kor, den låga bröstmuren och golvet i koret har lagts med hyvlad skiffer. De murade väggarna är vitputsade med kalkbruk. Den nedre delen av väggarna i långhuset är avdelad med en bröstningslist och avfärgad i en gråbrun kulör. Tredingstaket i koret är bemålat i kulörerna mörk ockra, rött, guld med vita detaljer. Långhustes trätak är slammat i en ljusblå kulör och ramas in av en marmorerad trompe l'oeil-målning. Takfoten är markerad med en list, även den bemålad med en trompe l'oeil-målning i form av en äggstav i röda

och grå nyanser. I vardera långväggen finns fem rundbågeformade fönster. Innerfönstren består av tre lufter med blyspröjsat antikglas i olika kulörer, där den övre luften även har träspröjs. Kyrkorummet har öppna långbänkar som bildar två kvarter. Utmed långväggarna är enklare bänkar utan ryggstöd placerade. Bänkarnas gavlar har brunröda marmorerade speglar och ramverket är målat i en grönbrun kulör. Över bänkkvarteren hänger fyra takkronor i metall med blad i mässing. Varje takkrona kröns med ett av de fyra evangelisternas attribut; ängeln, lejonet, oxen och örnen. Från norra långväggen hänger en stor fana ut över bänkkvarteret.

Korets takmålningar är utförda av dekorationsmålaren Yngve Lundström, Stockholm. Det centrala motivet i målningen föreställer Jesu dop. Koret domineras av den rikt utsmyckade altartavlan utförd av konstnären Peder Jensen. Den har en tredelad indelning med en rundbågeformad mittdel, med motivet Den korsfäste Kristus i mitten, och två lägre rektangulära sidostycken. Mittdelen kröns av lammet på boken med de sju inseglen. Det vänstra sidostycket innehåller uppifrån beskrivet motivet bebådelsen, konungarnas tillbedjan och flykten till Egypten. Det högra sidostycket innehåller motivet intåget i Jerusalem, gravläggningen och uppståndelsen. Nedtill, närmast altarbordet syns evangelisternas symboler; örn, oxe, lejon och ängel. Ramverket runt målningarna är förgyllt och smyckat med blomsterslingor.

Altarbordet är utfört i grön kolmårdsmarmor, där en front bärs upp av tre kolonner och spegelfyllningar är dekorerade med en druvklase och en kärve. På den putsade korväggen har ett stuckarbete utförts. Hela altarpopsatsen omges av "ett barockmoln i stuck", utförd av bildhuggaren Arthur Gerle, efter arkitekten Bror Almquists ritningar. I mitten finns ett förgyllt kristusmonogram, IHS, krönt av ett latinskt kors och omgivet av en glorieliknande krans från vilka strålar och moln utgår ifrån. Framför altaret finns ett gråmarmorat tråpodium. På var sida om altaret står en ljusbärare i metall med symbolerna Alfa och Omega. Ljusbärarna har samma formspråk som kyrkorummets takkronor och lampetter. Vid sidan om altaret intill väggen finns två gråmarmorerade skärmar med spegelfyllningar med lister i ett geometriskt mönster. Framför altaret finns en öppen altarring som är vinklad i tre delar. Altarringens speglar har lister i ett geometriskt mönster.

Dopfunten, som är utförd i trä, är placerad till höger i koret. Den har en åttkantig förgyllt skål som bärs upp av en åttkantig pelare i ek med fyrkantig bas. Cuppan har en blomsterslinga utmed kanten. Enligt arkitekt Bror Almquists beskrivning, skall dopfunten tidigare ha haft ett lock som avslutats med en knoppformad skulptur. Predikstolen är placerad söder om koret och har en korg i trä som vilar på fem svarvade kolonner. Fasaden har spegelfyllningar med en skulptur i varje